

Верховний
Суд

Тлумачення договору в Україні у практиці Верховного Суду

Сергій Погрібний

Суддя Верховного Суду

Леонардо Да Вінчі:

«Єдиним критерієм істини
є досвід»

Договір як регулятор цивільних відносин

- Переважним способом правового регулювання договірних цивільних відносин в Україні є саморегулювання, що здійснюється безпосередньо учасниками таких відносин як членами громадянського суспільства з урахуванням їх власних інтересів.
- Саморегулювання договірних цивільних відносин – це врегулювання зазначених відносин на власний розсуд безпосередньо їх учасниками (сторонами) в укладеному між ними договорі, норми (правила) якого можуть відступати від норм (нормативних приписів), закріплених у відповідних актах цивільного законодавства та розрахованих на врегулювання саме таких відносин, крім випадків, коли в актах цивільного законодавства прямо вказано на неможливість відступати від норм (нормативних приписів), що вміщені в них, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті укладеного між сторонами договору.

- Договір як універсальний регулятор приватних відносин, покликаний забезпечити їх регулювання та має бути направлений на встановлення, зміну або припинення приватних прав та обов'язків. За допомогою такого універсального регулятора приватних відносин як договір його сторони можуть регулювати застосування в своїх відносинах юридично-значимих повідомлень (зокрема, порядок надсилання, визначати, коли повідомлення вважатиметься отриманим).

постанова ВС від 12 травня 2022 року у справі № 756/15123/18,

<https://reestr.court.gov.ua/Review/104330072>

Тлумачення договору здійснюється судом під час вирішення конкретних спорів

- Верховний Суд зробив висновок, що зміст досліджуваного договору купівлі-продажу, соціально-економічні умови, що існували в державі в момент його укладення, усталена практика цивільного обороту, в якому було запроваджено і широко застосовано різні правові механізми, спрямовані на захист та врахування інтересів кредитора у грошовому зобов'язанні в умовах надмірної інфляції, дають підстави для такого висновку: в договорі (у пункті 4) встановлено умову, за змістом якої застосовано еквівалент валюти платежу до іноземної валюти – долара США, – сума якої визначена у період укладення договору.

постанова ВС від 11.11.2020 року у справі №753/11009/19 (№753/21770/14), URL:

<https://reestr.court.gov.ua/Review/92934764>

Тлумачення *contra proferentem*

- *Contra proferentem* (лат. *verba chartarum fortius accipiuntur contra proferentem* – слова договору повинні тлумачитися проти того, хто їх написав). Особа, яка включила ту або іншу умову в договір, повинна нести ризик, пов'язаний з неясністю такої умови. Це правило застосовується не тільки в тому випадку, коли сторона самостійно розробила відповідну умову, але й тоді, коли сторона скористалася стандартною умовою, що була розроблена третьою особою. Це правило підлягає застосуванню не тільки щодо умов, які «не були індивідуально узгоджені» (*no individually negotiated*), але також щодо умов, які хоча і були індивідуально узгоджені, проте були включені в договір «під переважним впливом однієї зі сторін» (*under the dominant influence of the party*).

(постанова ОП КЦС ВС від 18.04.2018 року у справі №753/11000/14-ц, URL::

<https://reestr.court.gov.ua/Review/73500675>).

Тлумачення поведінки сторін на стадії укладення договору

- Укладення договору є процесом, який може бути охарактеризований своїм початком, перебігом і завершенням, власною динамікою та певними етапами.
- Поведінка сторін та усі їх юридично значимі вчинки врешті решт приводять до узгодження воль сторін та виникнення договірною зобов'язання або невиникнення цивільного зобов'язання. Поведінка кожної зі сторін майбутнього договору впливає на визначення його змісту та умови, а отже, вона може бути оцінена судом в разі, якщо відносини сторін розвиватимуться із будь-якими певними вадами, що призведе до виникнення між ними спору.

(окрема думка судді ВС у справі №393/126/20, URL::

<https://reestr.court.gov.ua/Review/105482258>)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!
Слава Україні!